

Verslag studiemiddag

Sociale stijging: verbinden sterk en zwak

Woensdagmiddag 29 juni 2011, 13.45 – 17.00 uur, Restaurant de Keizerskroon, Stromarkt 12, 7411

Welkomstwoord van mevr. Sawitri Saharso (Universiteit Twente, middagvoorzitter)

Sawitri Saharso heet iedereen welkom, ook namens KISS, op deze bijeenkomst over sociale stijging. Achtergrond van het onderwerp zijn de zorgen over de zwakke wijken, waar een concentratie is te vinden van allochtonen, laagopgeleiden, werklozen etc. Het idee is dat mengen goed is en mengen dus moet. Duurdere woningen komen in de plaats van afgebroken woningen. De sociaal zwakkeren trekken zich dan op aan de sociaal sterkeren. Daar staat een ontluisterend beeld in een aantal onderzoeken tegenover. Er zijn geen contacten, de verschillende groepen leven langs elkaar heen. Deze onderzoekers zijn tegen menging, omdat daardoor de sociale cohesie in de wijk kapot gaat. Er is dus op zijn minst meer nodig dan menging. Er zijn ook onderzoekers die een positiever beeld hebben. Dat zijn bijvoorbeeld de beide inleiders van deze middag (Matthijs Uyterlinde en Vasco Lub). Op hun inleidingen komt een reactie van Ap van Straaten (Raster Groep Deventer) en Margriet de Jager (wethouder in Deventer) die vanmiddag de aangekondigde Nelleke Vedelaar (wethouder in Zwolle) vervangt.

Inleiding van dhr. Matthijs Uyterlinde (Regioplan beleidsonderzoek)

Matthijs Uyterlinde werkt nu bij Regioplan beleidsonderzoek, maar heeft bij Movisie (landelijk kennisinstituut en adviesbureau voor maatschappelijke ontwikkeling) samen met Vasco Lub aan het onderzoek 'Sociale professionals als bruggenbouwers' gewerkt. Eind jaren negentig kwam de beleidshypothese naar boven dat de stad als opwerkfabriek kan dienen (de 'sterk helpt zwak'-hypothese). Dat gebeurt via de schakels: nabijheid, contact, verbinding, verheffing, sociale stijging. In het kader van de stedelijke vernieuwing streefde men dus naar sociale menging door sloop/ nieuwbouw en woningdifferentiatie. De vraag is of gemengd bouwen effect heeft. Wat zegt de **wetenschap** daarover? Er zijn vier relevante onderzoeken:

- De contacthypothese van Allport (1954) zegt: bekend maakt bemind. Daarvoor moet echter wel een aantal voorwaarden worden voldaan, zoals gelijke status en voldoende steun.
- Granovetter (1973) benadrukt de kracht van zwakke bindingen: contacten buiten de eigen groep zijn vaak vruchtbaarder voor sociale stijging.
- Wilson (1987), een huisvriend van Bill Clinton, vindt gemengde buurten noodzakelijk om *spatial mismatch* te voorkomen (de buurt als *catwalk*). Anders krijg je geen contact met goede voorbeelden.

- Putnam (2000) zegt dat *bridging* (contacten met andere mensen) is belangrijker dan *bonding* (contacten binnen de eigen kring) voor sociale stijging. Contacten met anderen binnen bijvoorbeeld het werk leiden tot een vergroting van het sociaal kapitaal en nuttige contacten.

Ook in het **beleid** en de **praktijk** bestaat veel aandacht voor dit onderwerp, vooral deze zes studies zijn relevant: a) Duyvendak, Veldboer, Kleinhans (2000): *Integratie door differentiatie?*; b) WRR (2005): *Vertrouwen in de buurt*; c) RMO (2006): *Niet langer met de ruggen naar elkaar*; d) VROM-Raad (2006): *Stad en stijging*; e) Van Kempen, Van Bergeijk et al (2009); f) *Helpt herstructurering?*; RMO (2011): *Nieuwe ronde, nieuwe kansen*. De studies wijzen niet allemaal dezelfde kant uit. Sommige studies pleiten voor vanzelfsprekende ontmoetingsplaatsen, andere studies temperen juist het enthousiasme over menging. Er zijn echter weinig harde gegevens. Daarom heeft Movisie met de Universiteit van Amsterdam een eigen onderzoek verricht naar het effect van menging.

De titel van het onderzoek is 'Helpt de middenklasse?'. In het onderzoek werden de volgende vragen gesteld:

- In hoeverre verbinden middengroepen zich met achterstandsgroepen in gemengde wijken?
- Leidt overbruggend contact (klasse en/of etniciteit) ook tot sociale stijging?
- Welke middengroep is het meest effectief?
- Wat is de rol van sociale professionals?

Er werden enquêtes gehouden onder nieuwe middenklasse en achterstandsgroepen in Amsterdam Zuidoost en Amsterdam Nieuw West (door Lex Veldboer, Universiteit van Amsterdam). Hieruit bleek dat de overbruggende contacten beperkt zijn, met name *toerustende* buurtcontacten zijn schaars. Een andere vraag was welke middengroep het meest geneigd is tot contact? In afnemende volgorde zijn dat de volgende groepen: 1) de creatieve klasse: die is idealistisch, geïnspireerd en flexibel; 2) de sociale professionals: ze zijn sociaal ingesteld (met name onderwijzers), maar ze houden werk en privé gescheiden; 3) de etnische stijgers: ze willen zelf vooruitkomen en hebben terugvalangst; d) de economische middenklasse: is het meest op zichzelf.

Daarnaast ging men in het onderzoek op zoek naar 'sociale weefplekken' en de rol van de sociale professional in het stimuleren van overbruggend contact. In dit deel van het onderzoek ging het om een kwalitatieve verdieping in drie 'sferen': a) de woonomgeving (buurtwerk en publieke ruimte); b) onderwijs (gemengde basisschool) en c) mentoring (zie de presentatie hierna van Vasco Lub). Professionals onderscheiden we in directe helpers (hulpverleners van achterstandsgroepen) en indirecte helpers (makelaars in het contact tussen middengroepen en achterstandsgroepen). Het onderzoek richt zich op de laatste groep.

Ad a) overbrugging in de woonomgeving. Diepte-interviews zijn gehouden met o.a. opbouwwerkers, gemengde buurten en sport-, plein- en jongerenwerkers (o.a. Cruyff courts, Thuis op Straat!). Daarbij

ging het om de volgende vragen. In hoeverre signaleren ze overbruggend contacten? In hoeverre stimuleren of faciliteren ze het ontstaan van duurzame overbruggende contacten? Welke strategieën zetten ze daartoe in? De praktijk van de contactlegging laat zien dat 'niets vanzelf gaat', overbruggend contact komt moeizaam tot stand. Sociale professionals in de woonomgeving hanteren een smalle definitie van middengroepen, werken slechts beperkt aan het stimuleren van klasse-overstijgende interacties, temperen verwachtingen over klasse-overstijgend contact, maar reiken wel aanknopingspunten aan voor het stimuleren van die contacten. In hoeverre kun je spreken van een 'contactleggingskunde'? Er zijn vier strategieën van contactlegging: 1) aansluiten bij gemeenschappelijke belangen of interesses; 2) gerichte casting, rekrutering en talentscouting; 3) assertieve vriendelijkheid (maar de mensen wel direct aanspreken op gemaakte afspraken) en 4) intensieve projecten met een lange adem.

Ad b) contactlegging op gemengde scholen. De gemengde basisschool is een vanzelfsprekende ontmoetingsplek. We hebben diepte-interviews gehouden met schooldirecties. Daaruit blijkt dat 'verwitting' leidt tot verdringing, er is daardoor minder kans op overbruggend contact. Ook samen naar school leidt niet vanzelf tot overbruggend contact. Wél heeft men oog voor het belang van overbruggend contact, maar men worstelt met de *hoe*-vraag. Een case-study was de koffieochtend op de OBS de Vierambacht, in de wijk Het Nieuwe Westen te Rotterdam. De case-study bestond uit participerende observaties en interviews met ouders en ouderconsulenten. Bevindingen zijn dat gezelligheid het leidmotief was (niet iedereen 'slaat bruggen'), dat bekend wijzer maakt, andere ouders als directe helpers ('weak ties') fungeren en er sprake is van een subtiele vormen van regie (facilitering).

Tot besluit geeft Matthijs Uyterlinde nog een aantal conclusies

- De buurt als kweekvijver van overbruggend contact? Pas hierbij op voor overschatting;
- De gemengde school is een veelbelovende aanzet;
- Sociale professionals hebben een blinde vlek voor klassenverschillen;
- Het belang van subtiele regie door sociale professionals: backstage en frontstage;
- Hoe de 'contactleggingskunde' sterker te ontwikkelen is een belangrijk aandachtspunt.

Uit de zaal komt nog een vraag of het onderscheid middenklasse versus onderklasse samenvalt met het onderscheid autochtoon versus allochtoon. Dat loopt door elkaar, wel is het zo dat de klassenverschillen moeilijker zijn te overbruggen dan de interetnische verschillen.

Inleiding van dhr. Vasco Lub (Bureau voor Sociale Argumentatie)

Vasco Lub heeft jarenlang (met Matthijs Uyterlinde) bij Movisie gewerkt, maar hij heeft nu een eigen adviesbureau. Hij start zijn inleiding over het sociaal mentoraat als contact tussen sterk en zwak met de foto van een koppel (een meisje en een vrouw) dat hij indertijd heeft geïnterviewd. Het meisje straalt nu uitbundig; hij kende haar niet meer terug. Het fenomeen 'mentoring' is overgewaaid uit de Verenigde Staten (het bestaat daar al meer dan honderd jaar) en houdt in dat een geslaagd burger als

mentor voor optreedt voor een achterblijver. Als fenomeen is het in opkomst in Nederland. We kennen wel buddy's in de sfeer van de gezondheid, maar de sociale 'mentoring' is van recenter datum. Het staat nu letterlijk bovenaan de sociale agenda.

Hij geeft in vogelvlucht een beeld van het bestaande onderzoek. In Nederland is dat nog beperkt, maar in de VS is experimenteel onderzoek verricht op basis van surveys. Het effectonderzoek is bescheiden positief, maar de begunstigende factoren voor mentorcontact zijn helaas moeilijk identificeerbaar. Mentoring is een aanvulling op (geen substituut voor) ouderzorg en professionele interventies, mentoring is géén symbolische relatie en 'natuurlijke' mentors genieten de voorkeur boven formele vrijwilligers. Bij de laatste bevinding kun je overigens vraagtekens zetten volgens Vasco Lub. Een probleem is dat mentoring nogal gevoelig is voor 'feel-good' sentimenten in de sociale sector. Het is niet altijd rozengeur en maneschijn.

Het onderzoek dat hij uitvoerde naar 'sociale mentoraten en de sociale lift' kende de volgende vragen. Draagt mentoring bij aan sociale verheffing van jongeren die achterblijven? Hoe functioneert de mentor als *directe* helper (overdracht sociaal en cultureel kapitaal?) en hoe functioneert de professional als *indirecte* helper? De methode van onderzoek bestond uit literatuuronderzoek en een kwalitatief deel met open interviews met 16 mentorkoppels (die zijn separaat geïnterviewd) en interviews met professionals (matchmakers, casemedewerkers, projectleiders). Er zijn vier projecten onderzocht: Goal! in Amsterdam (de meeste koppels, 1500; richt zich op 13-23 jarigen), Giving Back (richt zich op talentvolle allochtone jongeren, met minimaal HAVO niveau), Big Brother Big Sister te Rotterdam (lijkt op Goal!, maar richt zich alleen op de jongste doelgroep vanaf 13 jaar, is gemodelleerd naar de VS) en Wegwijs in Nederland te Den Haag.

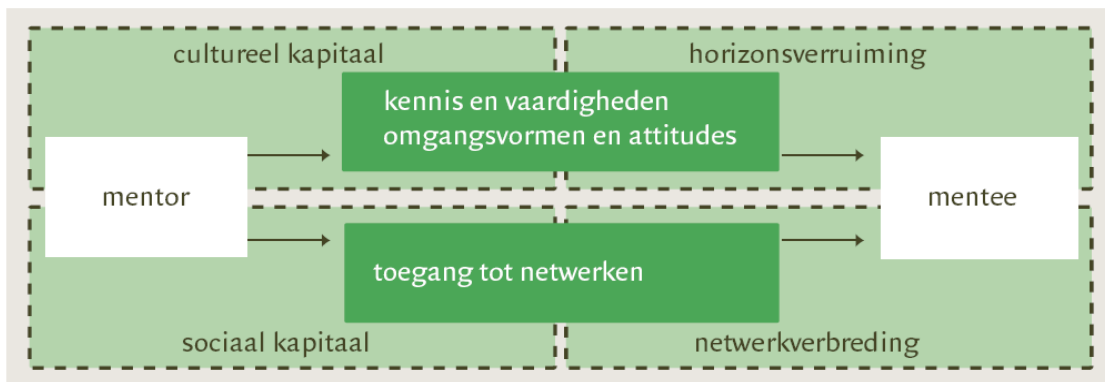
Wat zijn de kenmerken van de mentorkoppels? Er zijn grote verschillen in leeftijd, klasse, etniciteit en leefstijl. In 'mentoring' staat klasse-overbruggend contact vaak gelijk aan interetnisch contact (de mentor is meestal autochtoon, in de Randstad is hiervoor weinig animo bij allochtonen). De relatie heeft een vriendschappelijk maar autonoom karakter. De mentor voelt een spanningsveld tussen een sturende en vrijblijvende houding. De grote verschillen komen goed naar voren in het overzicht van geïnterviewde mentorkoppels. Van een enkele opmerkelijke mentorkoppels laat Vasco Lub foto's zien. In een eerste voorbeeld is een medewerkster van Radio Rijnmond de mentor van een Kaapverdiaans meisje met wie ze o.a. praat over haar ontluikende seksualiteit. In een tweede voorbeeld is een man met homoseksuele vrienden de mentor van een homofobe allochtone jongen.

Hoe verloopt dan de overdracht tussen de mentor en de mentee (de jongere)? Bij de mentor als *directe* helper spelen drie aspecten een rol (zie ook figuur 1).

* Overdracht van cultureel kapitaal is heel belangrijk: de mentor maakt stille codes expliciet en zorgt voor horizonsverbreding. Het gebrek aan culturele bagage (attitudes) komt bijvoorbeeld naar voren bij sollicitatiegesprekken. De Franse socioloog Pierre Bourdieu wees hier al op. Je komt hiermee op het randje van moraliseren.

* Overdracht van sociaal kapitaal is iets minder belangrijk: het gaat hierbij om zaken als de introductie in nieuwe netwerken en het aanreiken van hulpbronnen.

* Versterking van zelfvertrouwen, conflicthantering, opleiding en werk.

Figuur 1: Toerusting in de mentorrelatie

De professional als *indirecte* helper zorgt voor selectie, matching, begeleiding en supervisie en zorgt ervoor dat directe helper (mentor) optimaal kan presteren. Een zorgvuldige matching van de vrijwilliger en de jongere kan hierbij de geluksfactor verkleinen, maar niet wegnemen. De praktijk is weerbarstig doordat de professional niet altijd aanwezig is, de training niet altijd aansluit bij praktijksituatie en de begeleiding soms te vrijblijvend en te gemakzuchtig wordt opgezet.

Conclusies uit het onderzoek die Vasco Lub aan ons wil meegeven zijn:

- Het sociaal mentoraat is een belangrijke aanvulling (eerder nog belangrijker) op het activiteiten-aanbod van scholen en buurtwerk gericht op klasse-overbruggende contacten dat een beperkt bereik heeft.
- De kracht schuilt in het individuele contact, dat gaat in het mentoraat een stuk dieper.
- Je kunt geen mirakels verwachten van mentoring, wel series van kleine overwinningen (zie het voorbeeld van de homofobe allochtone jongen).
- Mentoraten bieden een podium aan verschillende typen middengroepen.
- De juiste professionaliteit en de juiste regie zijn vereist.
- De lange-termijn effecten zijn nog onduidelijk. Daarom wordt na dit verkennende onderzoek een groter onderzoek gedaan op basis van een steekproef.

Tot besluit is ook een aantal *recente inzichten* het vermelden waard:

- Een grotere sociale afstand (in termen van sociale klasse) heeft een gunstige uitwerking.
- De (intrinsieke) vrijwilligersmotivatie van de mentor doet er toe.
- Een actieve mentorstijl is cruciaal.
- Het effect is groter naarmate het contact verduurzaamt: meer dan drie maanden of een half jaar.

- Een 'mislukte' mentorrelatie kan psychologische schade veroorzaken.
 - Een gedegen professionele ondersteuning van het mentoraat kan niet genoeg worden benadrukt.
- Voor vragen en literatuurtips over mentoring kan men terecht bij: v.lub@socialeargumentatie.nl

Coreferaat van dhr. Ap van Straaten (Raster Welzijn Deventer)

Ap van Straaten is via Raster al meer dan 20 jaar betrokken bij de wijkaanpak in Deventer. Omdat hij net terug is van vakantie heeft hij het rapport nog niet kunnen lezen, wel de beide presentaties. Hij heeft overigens tijdens zijn vakantie in Zuid-Frankrijk een bezoek gebracht aan een interessante herstructureerde wijk in Montpellier (Antigone). Het is een wijk die in antieke Griekse stijl is herbouwd. Qua uiterlijk is het een hele gemengde wijk en iedereen was ook trots op de wijk. Dit geeft volgens hem ook een 'boost' voor sociale stijging in de wijk. Zie voor meer informatie en fraaie foto's van deze wijk: [http://fr.wikipedia.org/wiki/Antigone_\(Montpellier\)](http://fr.wikipedia.org/wiki/Antigone_(Montpellier))

Hij vervolgt zijn coreferaat met de opmerking van Jos van der Lans dat het onderscheid sterk-zwak een waardering inhoudt. Het is nog maar de vraag welke groep sterk of zwak is. Vaak is dat andersom. Zogenaamd sterke groepen (uit de middenklasse) leggen vaak moeilijk contact met hanggroepen. Het is beter op zoek te gaan naar een overschot en een tekort aan kennis, gezondheid, tijd (de babyboom generatie) etc. los van sociale klasse. Hij geeft een voorbeeld uit het dorp Diepenveen. Daar bestond de wens om AED defibrillatoren aan te schaffen, maar de apparaten moesten ook worden bediend. De training vond plaats door een verpleegkundige met kennis, de organisatie werd gedaan door anderen met voldoende tijd. Dat is een mooi voorbeeld van een combinatie van kennis en tijd, een meer gelijkwaardige relatie en een goed begin voor een succesvolle aansluiting.

Ap van Straaten is getroffen door het verhaal over de 'contactleggingskunde'. Na de opheffing van de sociale academies is er geen goede opleiding meer in dit vlak. Hij ziet hiervoor een vijftal strategieën:

- a) Raster Welzijn benadrukt de presentie, gebaseerd op de presentietheorie van de Tilburgse hoogleeraar Andries Baart. De kern van deze theorie is aandacht, dat biedt ook troost.
- b) Een tweede strategie is werken aan sociaal weefsel, het gaat om informele ontmoetingslooppijnen.
- c) Gerichte casting, mensen vragen door een beroep te doen op hun altruïstisch overschot.
- d) Een assertieve vriendelijkheid, waarin ook ruimte is voor confronteren.
- e) Het is een proces van lange adem, zodat een 'community' ontstaat met een natuurlijke coaching.

Volgens hem is de theorie van Putnam iets genuanceerder dan in de presentatie van Matthijs Uytendlinde naar voren kwam. 'Bonding' kan worden gezien als een voorwaarde voor 'bridging', dat is mogelijk vanuit kracht.

Een laatste opmerking heeft betrekking op drie resultaten uit de evaluatie van het project Sterrenvinder in Deventer, dat zich vooral richt op de economische activering van de wijkbewoners in de Rivierenwijk:

- A) Het is belangrijk present te zijn in de buurt en daardoor het individu en de sociale gemeenschap sterker te maken. Ap van Straaten verwijst naar een Amerikaanse professor van Indiaanse afkomst.
- B) Een coach uit de eigen groep werkt goed in de Rivierenwijk (Vogelaar-wijk). Vergelijk de werking van de Eigen Kracht centrales. Het is vooral bedoeld voor 'bonding', daaruit volgt de 'bridging'.
- C) Zowel sociale experimenteerruimte (coach van het alledaagse) als fysieke experimenteerruimte (dat gebeurt in het fenomeen PAK-huizen, dat zijn tevens sociale knooppunten) is nodig. Hierbij worden methodieken gebruikt uit de ontwikkelingshulp, zoals het microkrediet

Coreferaat van mevr. Margriet de Jager (wethouder gemeente Deventer)

Margriet de Jager is vandaag de jurist tussen de sociologen. Ze wil de discussie van vanmiddag prikkelen. Gisteren was ze op een interessante bijeenkomst over de zorg. Het ging over 79 projecten met de wijkzuster. Daardoor kun je miljoenen besparen. Hoe kun je de wijkzuster verbinden met de wijkcoach? Wij komen uit een tijd van hokjes en hebben weer generalisten nodig. Verder willen burgers hun wijk weer terug. In een tijd van bezuinigingen zijn twee dingen hard nodig: zorg en empowerment. De wijkzuster maakt het mogelijk zorg te verbinden met sociale geneeskunde. Er is één iemand die zorgt voor de verbinding, maar die ook signalen uit de wijk kan doorgeven aan de gemeente. Dat is de kanteling die ons wordt gevraagd vanuit drie verschillende wetten.

Het is vanuit die kanteling belangrijk om te zorgen voor presentie, te werken aan sociale kruispunten en te zorgen voor maatwerk in de buurt. Ze denkt dat de onderklasse zich wel redt, maar dat juist de middenklasse in de problemen komt als de AWBZ wegvalt en we terug moeten gaan naar de 'roots'. Als het gaat om de jongerenproblematiek krijgt de gemeente Deventer vooral signalen uit de binnenstad, uit een nieuwbouwwijk en het dorp Diepenveen, niet uit de achterstandswijken. Maatwerk houdt in dat je gericht bij mensen gaat aanbellen, daar kan de professional bij helpen. In Deventer hebben we de lange adem die daarvoor nodig is en is er verankering met andere projecten. Het is een flexibel systeem, waarin we de mensen langs twee kanten (zorg en empowerment) vertrouwen geven, maar ook checken.

Discussie onder leiding van middagvoorzitter mevr. Sawitri Saharso

Sawitri Saharso geeft na de pauze een aftrap voor de discussie. Sociale stijging gaat niet vanzelf, maar er zijn ook positieve voorbeelden. De professional is daarbij wel nodig, maar wat moet hij doen? De inleiders leggen de nadruk op 'bridging', Ap van Straaten op 'bonding' omdat de 'bridging' daarna vanzelf komt. Een opmerking is ook dat klassenverschillen moeilijker zijn te overbruggen dan interetnische verschillen. Moeten we ons meer richten op de middenklasse (Margriet de Jager) of moet de middenklasse juist de hand uitsteken naar de onderklasse. Zijn er meer generalisten nodig? etc. Dat zijn allemaal interessante punten om te bespreken.

Een van de deelnemers ontwikkelt nu projecten voor het jeugd- en jongerenwerk in Culemborg. Hij doet dat vooral vanuit 'bridging' om de samenleving (mensen met andere kennis en kunde) te verbinden aan jonge mensen. Met betrekking tot de mentoring-projecten heeft hij veel praktische vragen die de professional niet zelf kan oplossen. Een idee is een werkmaatschappij rond coaches om de samenleving in beweging te krijgen. Hij mist in het verhaal ook het stedenbouwkundige ontwerp (zie de wijk Antigone in Montpellier) om zo wijken te veranderen als een organisch geheel. Hij verwijst naar de stroming van 'new urbanism'. In dit opzicht is nog een wereld te winnen.

Het idee van een netwerk rond coaches (een vangnet voor de mentor) wordt in de zaal onderschreven. De mentor heeft een netwerk nodig, nu wordt hij nog te veel gekoppeld aan één persoon. Een raadslid uit Deventer vindt het wel nuttig om coaches uit de eigen groep te hebben. Die moeten dan wel kunnen terugvallen op ondersteuning, zoals in Deventer een medewerkster van de Raster Groep dat doet binnen het project Sterrenvinder. Zij treedt op als talentmakelaar en ondersteunt de 'coaches van het alledaagse'. Matching van deze coaches en de deelnemers aan het project vindt plaats op een bepaald leefdomein. Dat gebeurt heel praktisch, maar die coaches moeten dan wel kunnen terugvallen op de makelaar die iets kan toevoegen (netwerk, invalshoek) en in beweging kan zetten.

Een probleem is dat veel professionals de middenklasse idealiseren. Daarom is het beter zoals Ap van Straaten voorstelt te zoeken naar het overschot. De beide inleiders wijzen er op dat het klassenperspectief in de Randstad wel degelijk belangrijk is voor achterstandsjongeren. Dat is vaak een blinde vlek bij de professionals. Volgens *Margriet de Jager* is er in het oosten van het land nog een grotere samenhang in de volkswijken, dit in tegenstelling tot de nieuwbouwwijken. De bewoners van deze wijken missen ook bepaalde 'tools'. *Sawitri Saharso* benadrukt nog eens dat het vandaag gaat om sociale stijging. Anderen kunnen daarbij helpen in een periode waarin op dit punt (door de bezuinigingen) minder steun van de overheid is te verwachten.

Aan de inleiders wordt de vraag gesteld op welk schaalniveau zij cultureel kapitaal definiëren. Zij doen dat, net zoals Pierre Bourdieu, op individueel niveau. Maar op welke schaal liggen dan de algemene codes, zoals op tijd komen en tolerantie? Dat zijn sociale codes die individuen zich moeten toe-eigenen. Het zijn vaak normen uit de middenklasse. Iemand vraagt zich af of die middenklassenormen wel zo succesvol zijn voor deze groep.

Een medewerker van De Woonplaats wijst op zijn onderzoek naar tien jaar sociale stijging in de wijk Pathmos in Enschede door de ogen van de bewoners. Deze groep wenst (vergelijk de behoeftenpiramide van Maslow) vooral sociale cohesie, dat leidt tot een gevoel van veiligheid en dat weer tot sociale stijging. Door deze groep wordt de huiswijkmeester als de meest bepalende factor voor sociale stijging gezien. Hij sprak mensen aan en ondersteunde hen (bood hen kansen). In het verlengde hiervan merkt iemand van Scoop Welzijn op dat dit sterk afhangt van het karakter van de professional. Die moet over sociale competenties beschikken en communicatief sterk zijn. Volgens een ander heeft de professional juist tot taak mensen in beweging te krijgen en via interventies sociale stijging te be-

vorderen. De ervaringen in de wijk Pathmos sluiten goed aan bij het 'bonding' en 'bridging' verhaal: sociale stijging is alleen mogelijk vanuit kracht (dan kun je kansen grijpen). Trots op de wijk leidt tot hogere participatie. *Ap van Straaten* noemt ook aspecten als zelfrespect, netwerk, kennis en vrijwilligerswerk.

Sawitri Saharso trekt hieruit de conclusie dat er meerdere stappen nodig zijn. De eerste stap is 'bonding' (trots op de wijk, het Coronation Street-gevoel) en de tweede stap is 'bridging', naar buiten treden. Daarvoor is interactie nodig, o.a. voorbeelden om vaardigheden te ontwikkelen. Onderzoek kan het debat ontdoen van haar normatieve waarde (elitaire verheffing). Verder is sociale stijging niet hetzelfde als sociale cohesie. Er is verschil van mening over de vraag of individuele ontwikkeling nodig is voor (en dus voorafgaat aan) het overnemen van culturele codes of dat het ook gelijktijdig kan. Een groot probleem hierbij is volgens de voorzitter van KISS dat modelfiguren door de jeugd tegenwoordig minder worden geaccepteerd.

Een raadslid van de gemeente Deventer vraagt zich af of hoe je dit moet organiseren, omdat het nogal omvattend en complex is, zonder elkaar in de weg te lopen. Je moet het niet in groepen doen, het gaat om de individuele contacten (het maatjesproject), maar wel is introductie van het project nodig in bepaalde gemeenschappen. Dat hoeft niet op een uniforme manier te gebeuren, maar dat kan per wijk verschillen. *Sawitri Saharso* noemt in dit verband een onderzoek van Evelien Tonkens naar vrijwilligerswerk van VU-studenten in ruil voor gratis wonen. De vrijwilligheid maakt geen verschil, wel de erkenning en waardering voor het werk.

Margriet de Jager wijst er op dat er in de gemeente Deventer verschillende trajecten zijn om tegevoet te komen aan de verschillende behoeftes in de wijken. Er zijn ook goede voorbeelden elders in het land, bijvoorbeeld in Amsterdam-Slotervaart. Veerkracht ontstaat niet vanzelf, dat moet je faciliteren. Een van de deelnemers vindt in dit verband dat professionals generalisten moeten zijn. Zij moeten op strategisch niveau nadenken over de verbindingen tussen interventies. Het zicht op de grote samenhang ontbreekt vaak.

Het laatste discussiepunt gaat over de etnische samenstelling van de wijk. De wijk Pathmos in Enschede was een gemengde etnische wijk. De vraag is dus of het onderzoek in de Randstad met overwegend allochtone wijken wel zo relevant is voor Deventer. Wat dat betreft past Deventer beter bij de gemeente Enschede. Het antwoord van de inleiders is dat veel onderzoek grootstedelijk is waar klasse en etniciteit vaak samenvallen. Er is helaas nog weinig onderzoek gedaan in kleine steden.

Afsluiting

Sawitri Saharso vindt dat vanmiddag twee dingen duidelijk zijn geworden. Ga ten eerste uit van de eigen kracht van de mensen en de wijken. Maar verkondig ten tweede geen ideologische prietpraat, er is sociale ongelijkheid en daarom is activering nodig. Wat is er nog blijven liggen? Moeten we het

zo klein houden? Het gaat om een sociaal probleem van groepen. Je moet professionals een schild (van ondernemers etc.) om hen heen laten organiseren. Hoe doe je dat? Deze vraag is nog te weinig aan bod gekomen. Verder de vraag naar de inrichting van de gebouwde omgeving. Dit zijn twee mooie vragen voor KISS om op te pakken. Tot slot bedankt ze de beide inleiders en coreferenten en wenst iedereen wel thuis.

Verslag: Rik Reussing (Universiteit Twente)